

Inledning

Under hösten 2004 har en utvärdering av systemet för IR – Individuell Reprografiersättning – genomförts. Utredningen har tagit namnet IRU – Individuell Reprografiersättning Utvärderingsgruppen. IRU har bestått av Margareta Klingberg från Konstnärernas Riksorganisation (nedan kallad KRO), Mats Lindberg från Bildkonst upphovsrätt i Sverige (nedan kallad BUS), Jan Nordwall från Konstnärernas Riksorganisation/Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare (nedan kallad KRO/KIF), Robert Nyberg från Föreningen Svenska Tecknare (nedan kallad FST), Helén Näslund från BUS, Anders Suneson från FST och Ulla Wennberg från BUS. Utredningens sekreterare har varit Mats och Helén.

Utredningsgruppen har hållit nio sammanträden och en hearing med särskilt inbjudna. De direkta kostnaderna för utvärderingen har beräknats till 65 000 kronor. Kostnaden belastas IR och skall ingå i kostnaden för IR utdelningen.

Margareta Klingberg har lämnat en skriftlig reservation, se bilaga 2.

Utredningsuppdraget och metodik

Utredningens uppgift var att allsidigt utvärdera utdelningen av IR för åren 2002 (utdelningen 2003) och 2003 (utdelningen 2004). Utredningen var fri att behandla alla de frågor som aktualiserades under utredningens gång men vissa frågor (som framkommit innan utredningen) skulle belysas särskilt. Samtliga frågor redovisas i detta dokument.

Metodiken som nyttjats i utvärderingen har huvudsakligen bestått i att genomföra olika manipulationer av de regler som satts för IR. Genom att ändra på en regel, t ex genom att sätta ett lägre värde för lägsta utbetalningsbara belopp (100 kronor istället för 500 kronor) och använda de data som finns i IR systemets databas, har vi fått fram en jämförelse av vad förändringen innebär jämfört med nuläget (regeln som det är idag). Ändringen har i övrigt bestått i att sätta samma värde som vid utbetalningen våren 2004 samt att bara ändra en variabel åt gången. Syftet har varit att isolera varje regel för sig för att få fram vilken påverkan varje regel som sådan har på IR systemet som helhet. Vi uppfattar metodiken som fullt användbar och tillförlitlig. Men på det sätt som IR systemet (dataprogrammet) fungerar idag innebär det att vissa körningar av databasen kan ta lång tid. Vi har därför några gånger nöjt oss med att se huvudtendensen och inte genomfört körningen fullt ut såsom vid en normal utbetalning. Vi vill också lyfta fram att IR endast varit i bruk under två år vilket enligt vår mening innebär att man måste vara försiktig med att dra för långt gående slutsatser av de data som kommer fram, men de fakta som presenteras är enligt vår mening tillförlitliga.

Bakgrund

IR utbetalades för första gången år 2003. Beslutet att påbörja ett system med individuell fördelning av ersättningen togs efter att frågan utretts gemensamt av BUS, FST, KIF och KRO. Utredningen lade 2002 fram en omfattande rapport som underlag för beslut inom respektive organisation.

Ersättningen kommer från de avtal som ger undervisningsanordnare rätt att kopiera skyddade verk, s.k. BONUS-ersättning, enligt upphovsrättslagens bestämmelse om avtalslicens. BONUS Presskopia är en ekonomisk förening vilken samlar alla de organisationer som har rättigheter till utgivet material t ex böcker. Organisationerna träffar – inom ramen för Bonus Presskopia – avtal med undervisningsanordnare (skolor, universitet etc.) om rätten att kopiera

ur utgivet material. För vår del gäller rätten kopiering av annan bild än fotografi. För att vi tillåter kopieringen får vi ersättning, denna förhandlas fram och utgår gemensamt för alla och fördelas vidare till organisationerna på basis av statistiska undersökningar av kopieringen i undervisningsväsendet och på dessa grundande överenskommelser om fördelning mellan organisationerna. Ersättningen till IR är en del av den totala ersättningen för kopiering av annan bild än fotografi. IR utbetalas för kopiering ur bok medan ersättningen även utgår för kopiering av bild i tidningar, tidskrifter, separat bild, diabilder m.m. Vi kan göra följande ungefärliga och mycket avrundade räkneexempel över hur pengarna förs till IR:

Inkassering Skolområdet 9 000 000 kronor varav bok 53 %	är	4 770 000 kr
Inkassering Högskoleområdet 2 000 000 kronor varav bok 39 %	är	<u>780 000 kr</u>
Summa undervisningsersättning 11 000 000 kronor varav bok	är	5 550 000 kr
IR delar ut 65 % av detta (5 550 000 x 65 %)	är	3 607 500 kr

Övriga medel (ca 7,4 Mkr) finns kvar inom FST och BUS/KIF/KRO enligt den gällande fördelningsnyckeln (50/50 på högskoleområdet och 35/65 – 35 % BUS/KIF/KRO och 65 % FST – på skolområdet).

Organisationerna, BUS, FST, KIF och KRO, ingick ett avtal vilket reglerar att IR utbetalas under tre år för inkasseringens åren 2002, 2003 och 2004 varefter en utvärdering skulle läggas till grund för beslut om den fortsatta utvecklingen av IR. Organisationerna utsåg gemensamt en IR nämnd som har att sköta ersättningens praktiska handläggning. Ersättningen administreras av BUS som har rätt till kostnadsavdrag med högst 10 % av utbetald ersättning.

Bonus-ersättningen rör alla typer av utgivna verk, men IR skall under de första tre åren endast utbetalas för bilder i böcker. Skälet för detta är att bilder i övriga verkskategorier förekommer relativt mycket mindre och att det är statistiskt svårt att härleda vilka bilder som kopierats. På baksidan kan vi nå en bra överensstämmelse mellan inkasserad och utbetald ersättning.

IR omfattar alltså inkasserad ersättning för bilder i bok – skönlitteratur, facklitteratur och läromedel. Ersättningen fördelas mellan dessa tre bokkategorier i den omfattning som statistik anger och som ersättning inkasseras. Ersättningen utbetalas efter ansökan från den som haft bild återgiven i bokverk. Ett regelsystem finns avseende antal bilder per bok, upplaga, tidsperiod per utgåva, maximi- och minimiersättning m.m. Ett poängsystem ger i grunden 1 poäng per publicerad bild och ökar stegvis beroende av antal tryckta böcker. Följande tabell används:

Antal utgivna exemplar	Poängtal
- 3.000	1
3.001 – 5.000	1,1
5.001 – 10.000	1,2
10.001 – 20.000	1,3
20.001 -	1,4

Ersättningen söks genom särskild blankett. Inkommen ansökan (varje bok) poängsätts enligt tabell och regler ovan.

Poängen för varje bokkategori beräknas för sig enligt följande.

Skönlitteratur antalet tillgängliga kronor delas med antalet poäng för samtliga bilder i skönlitteratur, ett värde i kronor per poäng erhålls. För varje upphovsman med bilder i skönlitteratur räknas fram dennes totala poäng i skönlitteratur och multipliceras med poängvärdet. Ersättning för skönlitteratur för varje upphovsman erhålls.

På motsvarande sätt förfars med Facklitteratur respektive Läromedel. Om en upphovsman har ersättning från fler än en kategori läggs samtliga delsummer ihop.

Ett högsta belopp om 20 000 kronor kan erhållas och ersättning under 500 kronor betalas inte ut, den nedre gränsen räknas fram på ett särskilt sätt som gynnar de med lägre ersättningar.

Mottagare är illustratörer, konstnärer och konsthantverkare. Alla upphovsmän betraktas som likvärdiga i systemet och jämställs.

Ersättningen avser upphovsmän som stadigvarande är bosatta i Sverige samt böcker som är utgivna i Sverige på den svenska marknaden. Även rättighetshavare efter avliden upphovsman kan erhålla ersättningen.

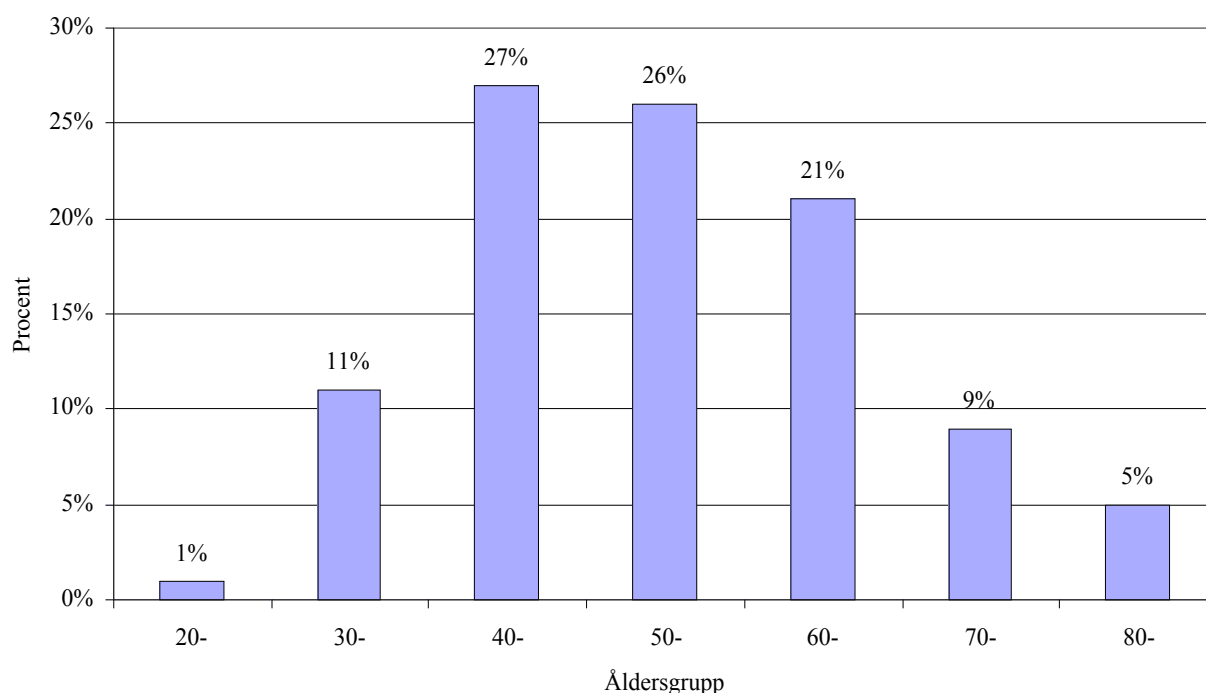
Genom att ersättningen endast utgår för böcker samt att 65% av denna ersättning utdelats de första åren kommer möjligheter till kollektiv utdelning att finnas kvar.

Utdelningen 2003 och 2004

Statistik över antal sökande, var dessa är bosatta, organisationstillhörighet, antal mottagare av ersättning samt fördelning av ersättning i inkomstklasser, kön och åldersgrupper har tagits fram.

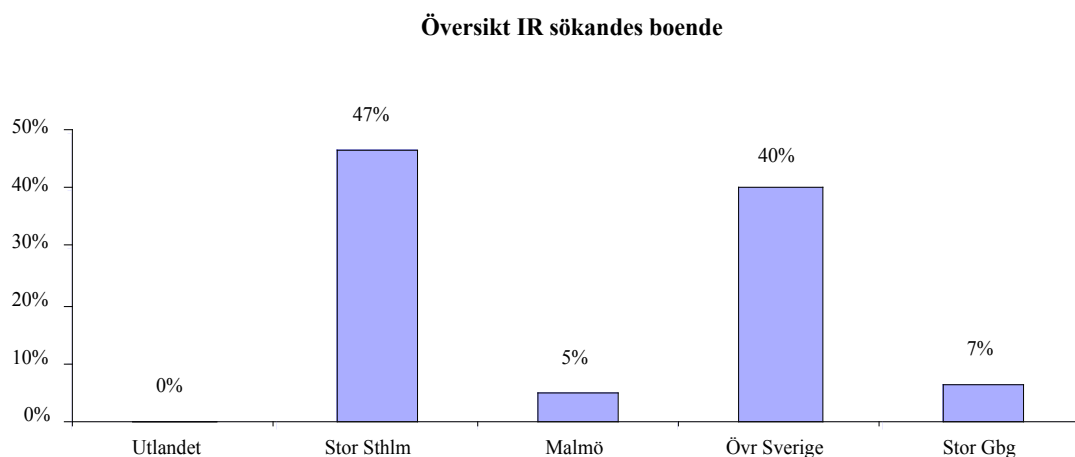
Diagram 1.

Översikt i ålder av de som sökt IR

Av de ca 800 sökande är åldersfördelningen 1 % 20-29 år, 11 % 30-39 år, 27 % 40-49 år, 26 % 50-59 år, 21 % 60-69 år, 9 % 70-79 år och 5 % är över 80 år. Över 60 % av de sökande är över 50 år och endast 1 % är under 30 år. Det tar tid att etablera sig som illustratör och kunna få uppdrag som illustratör eller på annat sätt komma i fråga för bokutgivning.

Diagram 2.

Av de ca 800 upphovsmän som sökt IR är fördelningen över var i landet de är boende följande. 47 % finns i stor Stockholmsområdet (alla med postnummer som börjar med 1 t.ex. även Södertälje) 5 % i Malmö (postnummer som börjar med 20 och 21, obs inte Lund och Helsingborg), 40 % i övriga Sverige och 7 % i Göteborg (postnummer som börjar med 41 och 42, obs inte Mölndal och Kungsbacka), 0 % för utlandsbosatta. Vi bedömer att fördelningen geografiskt följer hur upphovsmännen i stort är bosatta.

Av de sökande är 59 % kvinnor och 41 % män. 22 ansökningar avser avlidna upphovsmän.

4 924 boktitlar finns registrerade i IR systemet. Antalet bilder som registrerats som återgivna i dessa böcker är totalt 205 154 stycken. Ansökningarna varierar från en enda bild till ett par tusen bilder i en och samma bok. Genomsnittet bilder per bok blir ca 42 bilder.

För utdelningen 2003 var 661 upphovsmän med vid poängfördelningen. Av dessa fick 451 upphovsmän ersättning. 210 upphovsmän räknades ner till noll. De som i en första fördelning hade ett poängvärde under 500 kronor men räknades upp till 500 kronor var 52 upphovsmän. Maximibeloppet på 20 000 kronor utbetalades till 88 upphovsmän.

Tabeller särredovisade för olika åldersgrupper, ersättningsintervaller samt kvinnor och män.

Tabell 1.

IR Utdelning 2003 i ålders och ersättningsgrupper, antal personer.

Ålder	0 kr	500-2500	2501-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	Antal mottagare av ersättning
20-29		2					2
30-39		27	13	8	2	9	59
40-49		54	21	15	12	35	137
50-59		48	8	19	8	31	114
60-69		35	19	13	3	16	86
70-79		11	11	5		5	32
80-		6	2	2			10
Totalt	210	183	74	62	25	96*	Får ers: 440 Totalt: 650

Upphovsmän/rättighetshavare med organisationsnummer eller ej fullständigt personnummer saknas i tabellen.

* Varav 88 upphovsmän får maximalbeloppet 20 000 kronor.

Tyvärr kan inte åldersuppgifter tas fram på dem som ej erhåller ersättning d v s de 210 som är angivna i kolumnen 0 kronor. 183 personer får mellan 500 och 2 500 kronor vilket är den

största gruppen mottagare, sedan följer den grupp om 96 personer som får mellan 15 001 och 20 000 kronor. Det är uppenbart så att det är en relativt stor grupp som är mer publicerade än andra i böcker. Den uppgår till ca 20 % av alla som får ersättning. Det är en majoritet som får ersättning understigande 5 000 kronor nämligen 257 personer eller 55 % av mottagarna.

Den största gruppen mottagare är mellan 40 och 49 år där vi har 137 personer motsvarande ca 30 %. En majoritet av mottagarna är över 50 år, 242 personer motsvarande 55 %.

Men vi ser inget samband mellan hög ålder och hög ersättning istället ligger ersättningen ganska väl fördelad över ålder och ersättningsnivå. I de åldersgrupper där vi kan förvänta oss hög yrkesaktivitet har vi också flest mottagare och spridning över ersättningsnivåerna.

Tabell 2.

IR Utdelning 2003 till kvinnor i ålders och ersättningsgrupper, antal personer.

Ålder	500-2500	2501-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	Totalt
20-29	1					1
30-39	19	8	6	1	6	40
40-49	27	11	8	6	19	71
50-59	28	5	14	5	19	71
60-69	17	9	7	2	8	43
70-79	1	6	3		1	11
80-	5		1			6
Totalt	98	39	39	14	53	243

Upphovsmän/rättighetshavare med organisationsnummer eller ej fullständigt personnummer saknas i tabellen.

Kvinnorna i den lägsta ersättningsnivån är 54 % av mottagarna men 59 % av alla sökande. 52 % av de mellan 2 501 och 5 000 kronor, 63 % av de med 5 001 till 10 000 kronor, och i de två sista inkomstgrupperna 56 % respektive 55 %. Kvinnorna ligger jämt fördelade över inkomstgrupperna och vi kan inte med det knapphändiga underlag som två år utgör dra några egentliga slutsatser utom att det material vi har för ögonen inte påvisar något könsmissig relaterad orättvisa, ersättningen följer antal sökande.

Tabell 3.

IR Utdelning 2003 till män i ålders och ersättningsgrupper, antal personer.

Ålder	500-2500	2501-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	Totalt
20-29	1					1
30-39	8	5	2	1	3	19
40-49	27	10	7	6	16	66
50-59	20	3	5	3	12	43
60-69	18	10	6	1	8	43
70-79	10	5	2		4	21
80-	1	2	1			4
Totalt	85	35	23	11	43	197

Upphovsmän/rättighetshavare med organisationsnummer eller ej fullständigt personnummer saknas i tabellen.

Vi ser inga stora skillnader i ersättningsgrupperna mellan män och kvinnor, lägger man in även ålder blir det mer svårt att analysera, det är fler kvinnor i vissa åldersgrupper men ersättningsmässigt verkar fördelningen vara relativt jämn.

För utdelningen 2004 var 743 upphovsmän med vid poängfördelningen. Av dessa fick 510 upphovsmän ersättning. 233 upphovsmän räknades ner till noll. Det blev en ökning med 59 personer som mottog ersättning.

Tabell 4.

IR Utdelning 2004 i ålders och ersättningsgrupper, antal personer

Ålder	0 kr	500-2500	2501-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	Antal mottagare av ersättning
20-29		4					4
30-39		35	12	11	4	13	75
40-49		57	33	21	9	36	156
50-59		52	11	16	7	33	119
60-69		55	22	9	3	12	101
70-79		19	4	5	2	3	33
80-		5	3	1			9
Totalt	233	227	85	63	25	97*	Får ers 497 Totalt: 730

Upphovsmän/rättighetshavare med organisationsnummer eller ej fullständigt personnummer saknas i tabellen.

* Varav 84 personer får maximalbeloppet 20 000 kronor.

Vi ser ingen större skillnad mellan 2003 och 2004 utom det att fler får ersättning 2004, främst sker ökningen i de lägre ersättnings- och åldersgrupperna.

Tabell 5.

IR Utdelning 2004 till kvinnor i ålders och ersättningsgrupper, antal personer

Ålder	500-2500	2501-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	Totalt
20-29	3					3
30-39	27	6	7	2	10	52
40-49	26	20	10	8	19	83
50-59	32	8	10	6	21	77
60-69	32	11	4	1	6	54
70-79	7	4	2		1	14
80-	4	1				5
Totalt	131	50	33	17	57	288

Upphovsmän/rättighetshavare med organisationsnummer eller ej fullständigt personnummer saknas i tabellen.

Här blir serien 58 %, 59 %, 52 %, 68 % och 59 % räknat från lägsta till högsta ersättningsgrupp.

Tabell 6.

IR Utdelning 2004 till män i ålders och ersättningsgrupper, antal personer.

Ålder	500-2500	2501-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	Totalt
20-29	1					1
30-39	8	6	4	2	3	23
40-49	31	13	11	1	17	73
50-59	20	3	6	1	12	42
60-69	23	11	5	2	6	47
70-79	12		3	2	2	19
80-	1	2	1			4
Totalt	96	35	30	8	40	209

Upphovsmän/rättighetshavare med organisationsnummer eller ej fullständigt personnummer saknas i tabellen.

Det är som sagt ovan ingen större differens mellan åren avseende kön och det är för tidigt för att dra några långt gående slutsatser på detta underlag. Resultatet dessa två år ser ut att vara könsmissigt jämt på mottagare utifrån hur de sökande fördelar sig.

Tabell 7.

IR utdelning i åldersgrupper, jämförelse mellan de två fördelningsåren.

År	2003	2004	differens
20-29	2	4	2
30-39	59	75	16
40-49	137	156	19
50-59	114	119	5
60-69	86	101	15
70-79	32	33	1
80-	10	9	-1

IR har ökat bland sökande i åldersgrupperna från 30 till 69 år med 55 sökande. Ökningen sker främst i de lägre ersättningsgrupperna d v s upp till 5 000 kronor.

Diagram 3.

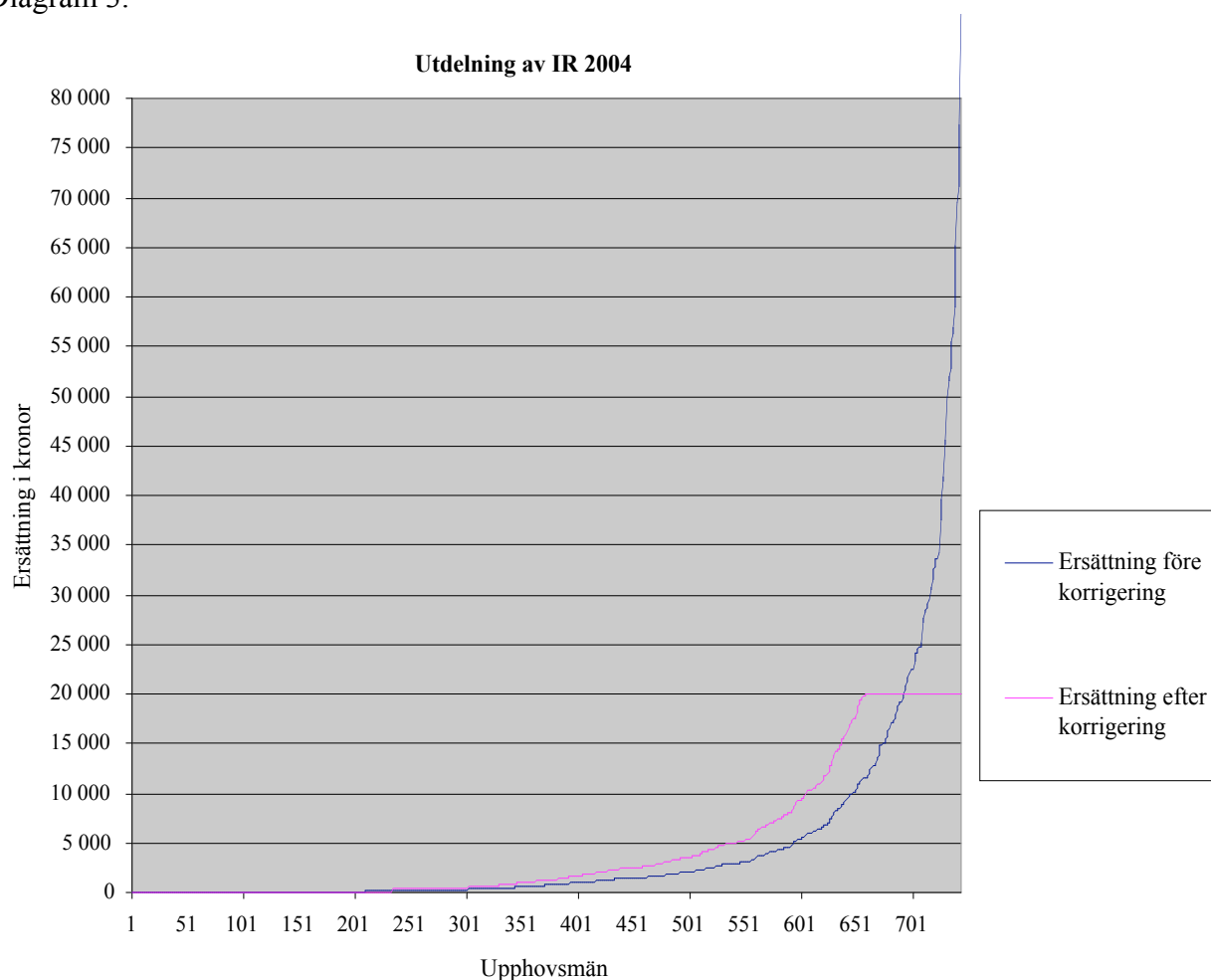
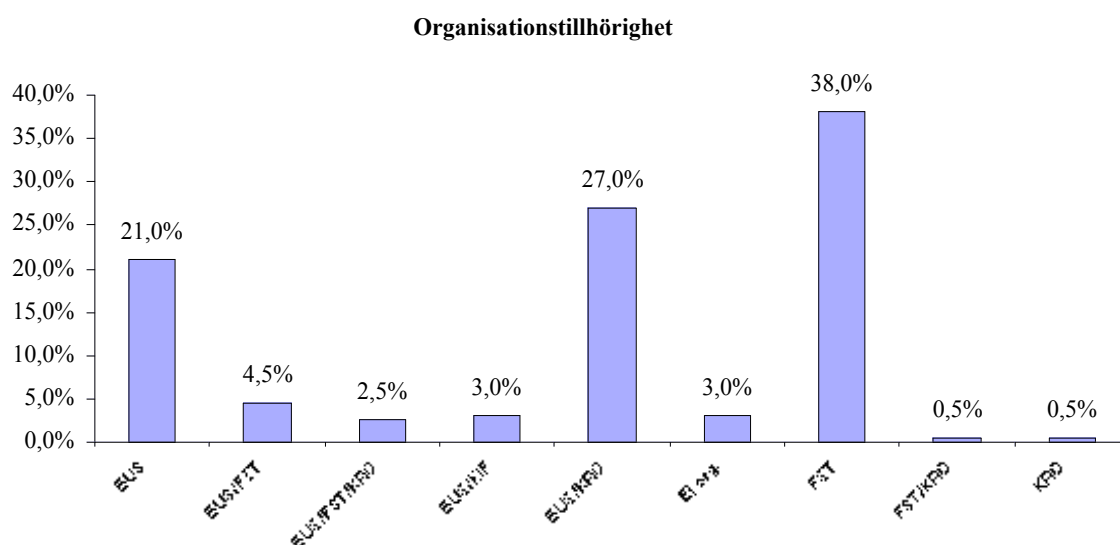

Diagram 3 visar IR utbetalningarna 2004. Från x-axeln avläses totalbeloppets storlek i kronor och y-axeln visar de 743 sökande - från den som har det lägsta totala värdet till det högsta. Den brantare kurvan visar ersättning före korrigering, antal bilder multiplicerat med gällande poängtal enligt den trappa som förklaras på sidan 2 och innan maximi och miniminivåer. Den ljusare kurvan visar ersättning efter korrigering, d v s de pengar som hamnar över maximigränsen 20 000 kronor förs tillbaka in i systemet via en s.k. skakning. Detta resulterar i att de mottagare som har mindre än 20 000 kronor före korrigerad ersättning räknas upp. Detta förklaras närmare på sidan 12.

Diagram 4.

Tabell för fördelningen (i %) över hur de som sökt IR är organiserade.

Bland de sökande är en majoritet medlemmar i BUS 58 %, 46 % är medlemmar i FST, 30 % är medlemmar i KRO, 3 % är medlemmar i KIF medan 3 % inte är medlemmar i någon av de nämnda organisationerna. Många av de organiserade är med i flera organisationer (38 %).

Att endast tre procent är oorganiserade är svårt att närmare se betydelsen av. Man kan fråga sig om IR inte har nått ut eller om det är få av de som berörs av IR som är oorganiserade. Erfarenheterna från andra ersättningssystem är att de som inte är medlemmar i organisationerna har svårare att både få och ta till sig information om möjligheten att erhålla ersättning. Allt eftersom IR blir mer känt kommer fler att söka, samtidigt är IR ett incitament för att bli medlem i en eller flera organisationer. Det är sammantaget svårt att uttala sig om utanförstående skulle vara missgynnade eller inte, klart är att de vid ansökan behandlas på samma sätt som alla andra sökande.

En undersökning av FSTs medlemmar visar att cirka 90 % av de som är berättigade till IR-ersättning söker. De uppskattningsvis 35-40 medlemmar som inte sökt trots att de rätt säkert skulle få ersättning har kontaktats av FST. Skälen till att inte söka verkar variera, från glömska till hög ålder och ibland en överskattning av det besvärliga i att fylla i blanketterna. Några har inte heller trott att systemet gällt dem, d v s har inte tagit del av den omfattande informationen kring IR. Men 90 % träffbild är naturligtvis ett väldigt bra resultat, och man kan anta att den inte överträffas av någon annan kategori sökande.

Tabell 8.

Yrkesgrupper över dem som sökt IR har fördelat sig enligt följande:

Yrkesgrupp	avrundad %
Illustratör	39
Konstnär	39
Konstnär/Illustratör	15
Konsthantverkare	4,5
Konstnär/Konsthantverkare	2
Konstnär/Illustratör/Konsthantverkare	0,5
Illustratör/Konsthantverkare	0,5

Yrkesuppgifterna bygger på vad upphovsmannen eller rättighetshavaren själv har angivit i sin IR ansökan och får inte blandas ihop med organisationstillhörighet eller användas för några långt gående bedömningar.

För de två första fördelningsåren skulle antalet poäng och poängvärde utfallit enligt nedan om man räknade fram värdet för varje år. Nu beräknas det på samtliga poäng i en bokkategori under en femårsperiod (åren 1997 – 2001 samt 1998 – 2002). Men det klarlägger hur poängvärdet varierar mellan åren och påverkar ersättningens fördelning.

Tabell 9.

År	Bokkategori	Summa poäng	1 poäng i kronor
2002	Skönlitteratur	6 129	17,07
	Läromedel	9 612	264,82
	Facklitteratur	4 118	203,22
	Summa	19 859	
2001	Skönlitteratur	5 161	20,27
	Läromedel	11 825	215,26
	Facklitteratur	6 461	129,54
	Summa	23 446	
2000	Skönlitteratur	5 479	19,09
	Läromedel	8 918	285,44
	Facklitteratur	5 310	157,62
	Summa	19 707	
1999	Skönlitteratur	4 456	23,48
	Läromedel	11 265	225,96
	Facklitteratur	6 452	129,72
	Summa	22 172	
1998	Skönlitteratur	4 581	22,84
	Läromedel	7 756	328,20
	Facklitteratur	6 683	125,22
	Summa	19 020	
1997	Skönlitteratur	3 899	26,83
	Läromedel	7 844	324,51
	Facklitteratur	4 153	201,52
	Summa	15 896	

Som framgår av ovanstående tabellen varierar antalet poäng mellan åren. Det ger effekt på poängvärdet respektive år. Men vi skall notera att poängvärdet i dagens system grundar sig på det totala antalet poäng på fem års utgivning i respektive kategori (Skönlitteratur, Läromedel, Facklitteratur) och att de ovan angivna värdena för varje enskilt år endast är ett sätt att åskådliggöra hur poängfördelning (och därmed värdet) varierar mellan de enskilda åren. I de extrema fallen har vi variationer mellan ca 4 000 poäng till 6 000 poäng i skönlitteratur d v s en förändring med 50 %, ca 6 500 till 11 800 poäng i läromedel d v s 80 % och 4 100 till 6 700 poäng i facklitteratur d v s 60 %. Dessa svängningar motsvaras inte av några svängningar av hur ersättningen kommer in i systemet, denna är istället relativt stabil. För att få överensstämmelse mellan utgivning och ersättning behövs ett system som tar hänsyn till flera års utgivning.

Tabell 10.

Totalt antal poäng vid fem respektive sex år även fördelat på bokkategori.

Kategori/År	2003 (fem år) faktisk	2004 (fem år) faktisk	Sex år (teoretisk)
Skönlitteratur	19 976	22 206	26 105
Läromedel	39 764	49 376	57 220
Facklitteratur	29 059	29 024	33 177
Summa	100 241	104 204	120 100

Vid femårssystemen ser vi en klart utjämnade effekt mellan de bägge faktiska utdelningsåren (2003 och 2004) där variansen i poäng endast blir 4 % totalt sett medan variansen mellan de olika kategorierna blir större (se även poängvärde längre fram sidan 16) och är 10 % för Skönlitteratur, 20 % för Läromedel och obefintlig för Facklitteratur. Sexårssystemet tillför mer poäng med ca 20 %.

IR har mottagits positivt bland de sökande och regelverket verkar vara accepterat. De vanligaste frågorna har varit funderingar kring poängvärden av typen ”Hur många bilder ska man ha för att få ersättning?”. Det finns åsikter om begränsningen av antalet bilder till 50 per bok och/eller att en bok måste vara utgiven under den närmaste femårsperioden. Att reglerna bygger på antaganden och inte återspeglar faktisk kopiering – att vi inte vet vems verk det är som läggs i kopiatorerna och hur mycket var och ens verk kopieras – verkar var både förstått och accepterat även om det förekommer sammanblandningar mellan IR, IV och biblioteksersättning.

Problemet att som illustratör få uppgifter om antal tryckta exemplar av läromedel har påtalats och det har diskuterats kring vad organisationerna, framförallt FST, kan göra för att förbättra situationen. FST har också agerat i frågan genom att vända sig till läromedelsproducenterna med krav på att uppgifter om nytryck, tilltryck och nya upplagor skall lämnas ut.

Trovärdigheten i inkomna ansökningar har diskuterats och stickprov gjorts av IR nämnden. Några orimligheter eller felaktigheter i övrigt har inte hittats. Trovärdigheten har bedömts vara mycket hög.

Av de ca 800 (år 2003) upphovsmännens ansökningar har ca 10 % behandlats av IR nämnden. Till största delen för att definiera regelverket, vilket också till stor del har tagits upp i denna utredning.

Vad är IR Systemet?

IR är ett fördelningssystem där vi har en summa pengar i så kallad klump. För att kunna fördela pengarna till de relevanta upphovsmännen värderas deras insatser på ett objektivt och jämförbart sätt genom att ett poängsystem utformas med utgångspunkt i ersättningens förutsättningar.

De variabler som påverkar poäng och värde i IR är reglerna om **bildgräns** d v s att högst 50 bilder per bok medräknas, poängtilldelningen grundad på **upplaga** på varje bok, det **högsta** belopp som kan erhållas och det **lägsta** som utbetalas. Gränsen på att de senaste **fem årens** utgivning får tas upp får också konsekvenser på värderingen av var och ens poäng och därmed ersättning.

Flera variabler är grundade på hur ersättningen kommer in till IR. Det är ju inte en ersättning för faktisk kopiering utan ersättning för möjlig kopiering eller snarare för att bilderna i böckerna kan komma att kopieras och för att upphovsmännen genom avtal tillåter detta.

Sådana variabler är uppdelning av böckerna på Skönlitteratur, Läromedel och Facklitteratur och på denna uppdelning grundande tilldelning av pengar till fördelningspotter.

Fördelningen påverkas även av hur ansökningarna ser ut respektive fördelningsår t ex hur många bilder som är med vid varje fördelningsår, vilka bokkategorier som är mer eller mindre representerade, fördelningsbart belopp etc.

Variablerna ovan, som också undersöks längre fram i denna rapport, syftar till att ge olika konsekvenser i IR systemets fördelning. Dessa är en följd av hur Bonusavtal, statistik eller andra faktorer av betydelse för hur ersättningen kommer in och syftar till att koppla ihop fördelningen av ersättningen med hur den genereras från början. En allmän sådan är osäkerheten i hela systemet, vi vet egentligen inte vem som blir kopierad och till vilken omfattning. IR systemet bygger på vissa antagande. Osäkerheten (om den verkliga kopieringen) motiverar ett högsta belopp. Lägsta beloppet är till för att undvika att mindre belopp betalas ut som heller egentligen inte motsvaras av en tillräcklig prestation sett till systemets helhet. Bildgränsen syftar till att följa avtalens begränsning om att man får kopiera högst 15 % av en bok men aldrig mer än 15 sidor. Upplagan tar vi hänsyn till eftersom vi tror att större spridning ger fler möjligheter till kopiering och därför skall ge mer ersättning i IR systemet. Fem års utgivning syftar till att ge en balans mellan att man kopierar från flera års utgivningar. Flera av reglerna ovan innebär att de upphovsmän som har många bilder i samma bok eller flera får låg ersättning per bild medan de som har få bilder får en hög ersättning per bild räknat, det blir en följd av begränsningsreglerna och motiveras av att vi inte vet hur kopieringen ser ut. Vi kan betrakta IR som att alla som ställer sina verk till förfogande för kopiering skall ha en viss ersättning men att denna kan avta eftersom vi vet att alla verk inte kopieras.

Analys av olika variabler i IR systemet

Genom att ta fram ett antal simulerade körningar på de data som finns i IR databasen har IRU försökt renodla de faktorer som mest påverkar ersättningens nivå och spridning. Dessa har varit viktiga för vår analys och de förslag vi presenteras under respektive rubrik nedan. Listor som sorterats i stigande ordning på ersättningsbelopp har studerats.

Ersättningens storlek d v s skall gränserna om lägst 500 kronor och högst 20 000 kronor ändras samt är beräkningen av ersättningen bra (se nedan beställning av utdrag ur databasen)

IRU har testat vad som händer om man sätter 20 000 kronor, 30 000 kronor och 100 000 kronor som högsta nivå samt 500 kronor respektive 100 kronor som lägsta nivå, bibehåller nuvarande bildgräns om högst 50 stycken per bok och inte ändrar regeln om fem utgivningsår. Testet är gjort på den databas som fördelade ersättningen 2004 (alltså de ansökningarna) och med samma belopp som utbetalades 2004. Totalt ingår 743 personer i databasen.

Följande resultat kan presenteras. Med begreppet ”nettobetalarare” menas att de som har poäng som motsvarar ett högre belopp än högsta belopp som utbetalas inte får ut den delen av ersättningen utan det beloppet går tillbaka in i fördelningen med effekt att fler får ersättning och de med lägre poäng får högre ersättning. I sammanställningarna nedan anges antalet personer i grupperna nettobetalarare, antalet som får minimibelopp respektive maximibeloppet.

Tabell 11.

20 000 kr högst	100 kr lägst	500 kr lägst
	Alla får ersättning (743 st)	510 personer får ersättning
Minimibelopp	169 personer får 100 kr	233 får inget, 67 pers får 500 kr
Maximibelopp	84 personer får 20 000 kr	84 personer får 20 000 kr
Nettobetalare	52 personer	52 personer

Tabell 12.

30 000 kr högst	100 kr lägst	500 kr lägst
	Alla får ersättning (743 st)	501 personer får ersättning
Minimibelopp	190 personer får 100 kr	242 får inget, 83 pers får 500 kr
Maximibelopp	41 personer får 30 000 kr	41 personer får 30 000 kr
Nettobetalare	27 personer	27 personer

Tabell 13.

100 000 kr högst	100 kr lägst	500 kr lägst
	Alla får ersättning (743 st)	483 personer får ersättning
Minimibelopp	208 personer får 100 kr	260 får inget, 81 pers får 500 kr
Maximibelopp	Ingen får 100 000 kr	Ingen får 100 000 kr
Nettobetalare	Ingen	Ingen

Vid en ändrad gräns från 500 kronor till 100 kronor kommer ett antal som idag fått 500 kronor att få ett lägre belopp samtidigt som fler (alla som sökt och har poäng) får ersättning med lägst 100 kronor. Det beror på att det sker en särskild fördelning av de som hamnat under 500 kronor efter det att samtliga pengar, när översta beloppet om 20 000 kronor lagts fast, fördelats in till de under 20 000 kronor. Denna särskilda fördelning går till så att de med ersättning närmast 0 kronor ”ger” sin ersättning till de närmast under 500 kronor, på det sättet fördelas alla pengar i systemet. Det får till följd att de som får 500 kronor blir avsevärt fler (ca 80 personer fler). Sänks gränsen till 100 kronor kommer de som är med i denna särskilda fördelning att få den ersättning som de skulle ha fått när man fördelat alla pengar vid fastläggande av högsta beloppet. Se diagram 3.

Uppställningarna ovan visar att vid en sänkning av lägsta beloppet till 100 kronor så skulle alla som har någon bild i en bok få ersättning, kraven för ersättning skulle bli låga. Det gäller oavsett var gränsen för maximibeloppet sätts. Vid en minimigräns om 500 kronor och maximigräns om 30 000 kronor kommer fler personer att hamna under 500 kronor i ersättning (får ingen ersättning) samtidigt ökar antalet personer som får exakt 500 kronor och fler hamnar i lägre ersättningar, 41 personer når högsta beloppet och 27 personer har poäng som skulle räcka till mer än 30 000 kronor. Om istället maximibeloppet sätts till 100 000 kronor förstärks tendensen att fler hamnar under 500 kronor (alltså får ingen ersättning alls) och fler får lägre ersättningar, ingen når maximibeloppet utan alla ryms inom gränsen 100 000 kronor.

Det skall noteras att vid en höjd maximiersättning (allt annat oförändrat) uppstår samma som vid en sänkt minimiersättning, vilket innebär att många av de som ligger vid gränsen eller nära gränsen kommer att få lägre ersättning eftersom poängvärdet minskar. Den effekten uppstår eftersom mer pengar går åt till de som tidigare varit nettobetalare (antalet nettobetalare minskar).

Tabell 14.

20 000 kr högst	250 kr lägst	500 kr lägst
	640 får ersättning	510 personer får ersättning
Minimibelopp	103 får inget, 137 får 250kr	233 får inget, 67 pers får 500 kr
Maximibelopp	83 personer får 20 000 kr	84 personer får 20 000 kr
Nettobetalare	51 personer	52 personer

Tabell 15.

25 000 kr högst	250 kr lägst	500 kr lägst
	645 får ersättning	507 personer får ersättning
Minimibelopp	98 får inget, 156 får 250 kr	236 får inget, 79 pers får 500 kr
Maximibelopp	59 personer får 25 000 kr	59 personer får 25 000 kr
Nettobetalare	35 personer	36 personer

I dessa sammanställningar görs två jämförelser; dels mellan en sänkt minimigräns (till 250 kronor) och dels en höjd maximigräns till 25 000 kronor. För att kunna följa resonemanget måste man läsa jämförelserna horisontellt d v s samma maximigräns (20 000 kronor) men olika minimigränser (250 respektive 500 kronor) och vertikalt d v s samma minimigräns men olika maximigränser. Observera att effekten av flyttade gränser uppstår även här.

Vid 20 000 kronor som maximigräns är det fler som får ersättning vid en lägre minimigräns (ungefär en dubbling) och det är färre som hamnar utanför ersättningen (som inte får någon, ungefär en halvering). Ungefär samma antal får maximibelopp och är nettobetalare. Det beror på att ”kostnaden” för en sänkt minimigräns är låg och den betalas till stor del av de som tidigare haft 500 kronor (de som tidigare blivit uppräknade från ett lägre belopp, se resonemang ovan).

Vid 25 000 kronor som maximigräns blir det ungefär samma antal som får ersättning och ungefär samma antal som hamnar utanför ersättning. Något fler får den lägre ersättning (250 eller 500 kronor) vilket beror på att alla som har under 25 000 kronor och som inte kom upp i poäng till 20 000 kronor får lägre ersättning, de pressas så att säga nedåt i ersättning samtidigt som de fångas upp av den särskilda beräkningen av minimiersättningen.

IRU ser fördelar med att sänka gränsen till 250 kronor eftersom fler kommer in i ersättningen vilket borde innebära att den breddas får ökad acceptans och att fler anser att det kan löna sig att söka. Det blir en viss demokratisk och pedagogisk effekt. Inget tyder heller på att det skulle leda till ökade administrativa kostnader eller att det förändrar systemet särskilt negativt för någon, mer än marginellt.

IRU anser att en ökning av nivån får diskuteras inom organisationerna (se nedan) eftersom en sådan bör följas av att avsättningen till IR också ökas för att minska de marginaleffekter vi redogjort för ovan.

IRU föreslår alltså att minimigränsen sänks från nuvarande 500 kronor till 250 kronor.

Poängskalan

Test har gjorts av poängskalan (se sidan 1) genom att poängvärde 1 tilldelas varje bild (oavsett upplaga), 20 000 kronor som högsta nivå samt 500 kronor respektive 100 kronor som lägsta nivå, bildgräns 50 stycken och fem utgivningsår, samma databas och fördelningsbart belopp som ovan.

Tabell 16.

20 000 kr 1 poäng/bild	500 kr lägst (poängskala)	500 kr lägst (ingen poängskala)
Minimibelopp	510 personer får ersättning	516 personer får ersättning
Maximibelopp	233 får inget, 67 får 500 kr	227 får inget, 70 pers får 500 kr
Nettobetalarare	84 personer får 20 000 kr	86 personer får 20 000 kr
	52 personer	51 personer

Här jämförs förändringen i sammanställningen till höger med dagens poängskala till vänster. Det som kan uttydas är att en ändrad poängskala inte ger upphov till några större effekter. Troligen blir det bara stora omsvängningar mellan individer utan att påverka helheten särskilt mycket. Den påverkan som en förändring av reglerna skulle ge är mindre än de normala förändringarna av IR mellan åren på grund av sökandes uppgifter, se sidan 10 (Vad är IR systemet?). IRU lägger därför inget förslag avseende detta och vi anser att det ursprungliga skälet till att ha en poängskala d v s att upplagan påverkar möjligheten till kopiering är logiskt i IR systemet.

Ingen bildgräns

Test av bildgränsen om högst 50 bilder per bok, nedan redovisas vad effekten blir om denna tas bort och alla bilder i en bok ger poäng enligt poängskalan (se sidan 2), 20 000 kronor som högsta nivå samt 500 kronor som lägsta nivå, men ingen gräns för antal bilder per bok om 50 bilder per bok och fem utgivningsår. Samma databas och fördelningsbelopp som ovan.

Tabell 17.

20 000 kr högst	500 kr lägst bildgräns	500 kr lägst ingen bildgräns per bok
Minimibelopp	510 får ersättning	475 personer får ersättning
Maximibelopp	233 får 0 kr, 67 får 500 kr	268 får inget, 50 pers får 500 kr
Nettobetalarare	84 personer får 20 000 kr	92 personer får 20 000 kr
	52 personer	51 personer

Om man tar bort bildgränsen som gjorts i den högra sammanställningen minskar antalet personer som får ersättning (allt annat oförändrat), fler personer hamnar under lägsta ersättningen om 500 kronor, färre får minimiersättningen och fler når maximiersättningen. Antalet nettobetalarare påverkas inte. Jämför med den vänstra sammanställningen som redogör för utbetalningen 2004.

Antalet bilder verkar framför allt var omfördelade inom kategorin läromedel (eftersom det är där som det främst finns böcker med mycket bilder i varje bok och det leder till ett ökat antal poäng i den kategorin vilket gör att varje poäng blir lägre värd i kronor). Sammantaget ser vi ingen positiv effekt av att ändra systemet i detta avseende.

Bildgränsen bör vara kvar av det (ursprungliga) skälet att kopieringsrätten enligt avtalen är begränsad till ett mindre antal sidor av en bok, begränsningsregeln är höst 15 % av en bok och aldrig mer än 15 sidor. Utifrån detta perspektiv är 50 bilder per bok som gräns en ”generös” regel och fångar upp hur ersättningen kommer in till IR systemet. Det finns inget i testet ovan som entydigt talar för att gränsen skall tas bort.

5-årsregeln.

Varför femårsregeln har införts har diskuterats bland sökande och IRU har därför sett det som angeläget att analysera vad den inneburit och om det finns skäl att ändra den.

Femårsregeln syftar till att systemet skall beakta att böckerna kopieras under en längre tidsperiod än bara det år boken ges ut. Frågan om hur lång tidsperiod en bok kopieras efter utgivningsåret går inte att besvara utan ett generellt betraktelsesätt måste användas. Fem år (istället för t ex 3, 7, 10 eller 20 år) kom till efter inspiration av det tyska systemet (Bild-Kunst systemet) för utbetalning av fotokopieringsersättningen, eftersom fem år fungerat bra där. Antalet år är en avvägning mellan vad som fångar in verkligt kopieringsbeteende och skapar ett rimligt fördelningssystem samt vilken administration (både för BUS och den sökande) som det ger upphov till. En kortare tidsgräns ger ett enklare ansökningsförfarande, färre data i systemet och därmed färre möjligheter till fel och mindre administrativt arbete. Fler år ökar antalet böcker i systemet, antal bilder och antal upphovsmän som skall hanteras. Frågan är om det uppvägs av att vi får ett bättre fördelningssystem i något annat avseende.

Vi kommer alltid att få ett gränsdragningsproblem oavsett vilken tidsgräns som valts (eller väljs). En ändrad tidsgräns ger upphov till att nya gränsdragningsproblem uppstår. Efter att IR varit i bruk en längre tid kommer dessa gränsdragningsproblem, som huvudsakligen består i att vissa böcker med aktualitet hamnat utanför fördelningen, att klinga av och försvinna.

IRU har analyserat problematiken utifrån att försöka dela upp samtliga tillgängliga år i systemet (1997 – 2002) i sina minsta beståndsdelar och utifrån kombinationer av år se vilken påverkan det möjligen kan ha och om en förändring är befogad.

I tabell 18 har poängvärden fördelats på varje av de sex år som varit med i de två utdelningarna samt fördelats dels på varje yrkeskategori (enligt upphovsmannens angivelse) dels totalt samt i procentuell jämförelse per år. Vidare har varje bokkategori sammanställts var för sig för att visa variationer mellan åren. Den databas som vi utgått från är samma som vid fördelningen 2004.

Följande förkortningar av yrkestillhörighet används:

I = Illustratör

K = Konstnär

KH = Konsthantverkare

Observera även att sökande själv angivit sig som verksam/tillhörande en eller flera yrken.

Vissa har angivit fler yrkeskategorier.

Tabell 18.

Poäng varje ingående år 1997 – 2002 fördelat på bok- och yrkeskategori och procentuellt.

År	Kategori/Yrke	I	K	KH	I/K	I/KH	K/KH	I/K/KH	Summa	%
2002	Skönlitteratur	4671	787	0	631	1	0	39	6129	31 %
	Läromedel	8830	16	3	653	110	0	0	9612	48 %
	Facklitteratur	2821	539	15	692	50	1	0	4118	21 %
	Summa	16322	1342	18	1976	161	1	39	19859	
%	82 %	7 %		10 %						
2001	Skönlitteratur	3926	374	0	759	47	0	55	5161	22 %
	Läromedel	10440	58	14	1285	29	0	0	11825	55 %
	Facklitteratur	4087	1540	162	568	38,4	56	11	6461	28 %
	Summa	18452	1972	176	2611	115	56	66	23446	
%	78 %	8,5 %		11 %						
2000	Skönlitteratur	4300	416	58	663	43	0	0	5479	28 %
	Läromedel	8222	73	0	604	19	0	0	8918	45 %
	Facklitteratur	3608	814	75	784	27	2	0	5310	27 %
	Summa	16129	1302	133	2050	89	2	0	19707	
%	82 %	7 %		10 %						
1999	Skönlitteratur	3300	353	0	778	0	24	0	4456	20 %
	Läromedel	10591	30	2	612	16	15	0	11265	51 %
	Facklitteratur	4180	841	39	1320	15	56	0	6452	29 %
	Summa	18071	1224	41	2710	31	95	0	22172	
%	81 %	5,5 %		12 %						
1998	Skönlitteratur	3805	283	62	431	0	0	0	4581	24 %
	Läromedel	7146	63	0	496	50	0	0	7756	41 %
	Facklitteratur	5101	693	76	693	40	80	0	6683	35 %
	Summa	16052	1040	138	1621	90	80	0	19020	
%	84 %	5 %		8,5 %						
1997	Skönlitteratur	3244	150	46	459	0	0	0	3899	24 %
	Läromedel	7217	101	0	526	0	0	0	7844	50 %
	Facklitteratur	2975	547	34	594	0	3	0	4153	26 %
	Summa	13436	798	80	1579	0	3	0	15896	
%	85 %	5 %		10 %						

Av tabellen ovan framgår att de som anger sig som illustratörer har mest poäng i systemet.

Variationen är 78 % som lägst och 85 % som högst. De som anger sig vara Illustratör och Konstnär ligger mellan 8 och 12 % medan enbart Konstnär ligger mellan 5 och 9 %.

Variationerna mellan bokkategorierna är stora de olika åren och likaså varierar de totala poängtalerna stort mellan åren.

Variationerna talar för att fler år skall läggas till grund för fördelningen för att få ett mer rättvist återspeglade av verkligt kopieringsbeteende. Ersättningen är relativt stabil och varierar inte med bokutgivning utan, om ingen ny förhandling görs visst år, med antal elever och konsumentprisindex.

Skulle vi betala ut ersättningen för endast ett år i taget skulle det innebära starkt varierande ersättning för exakt samma prestation (samma antal bilder i samma bok skulle ge varierande ersättning).

IRU har ingående diskuterat om det finns skäl att förkorta eller förlänga regeln men inte funnit att det finns skäl att göra det. Se närmare nedan.

Tabell 19.

Jämförelse mellan bokkategorier fördelat på år och yrkesgrupper i poäng samt totalt.

År	Kategori/Yrke	I	K	KH	I/K	I/KH	K/KH	I/K/KH	Summa
Jämförelser Skönlitteratur									
1997		3244	150	46	459	0	0	0	3899
1998		3805	283	62	431	0	0	0	4581
1999		3300	353	0	778	0	24	0	4456
2000		4300	416	58	663	43	0	0	5479
2001		3926	374	0	759	47	0	55	5161
2002		4671	787	0	631	1	0	39	6129
	Summa Skönlitteratur	23245	2363	166	3721	91	24	94	29704
	Genomsnitt	3874	394	28	620	15	4	16	4951
Jämförelse Läromedel									
1997		7217	101	0	526	0	0	0	7844
1998		7146	63	0	496	50	0	0	7756
1999		10591	30	2	612	16	15	0	11265
2000		8222	73	0	604	19	0	0	8918
2001		10440	58	14	1285	29	0	0	11825
2002		8830	16	3	653	110	0	0	9612
	Summa Läromedel	52446	342	19	4176	224	15	0	57221
	Genomsnitt	8741	57	3	696	37	3	0	9537
Jämförelse Facklitteratur									
1997		2975	547	34	594	0	3	0	4153
1998		5101	693	76	693	40	80	0	6683
1999		4180	841	39	1320	15	56	0	6452
2000		3608	814	75	784	27	2	0	5310
2001		4087	1540	162	568	38	56	11	6461
2002		2821	539	15	692	50	1	0	4118
	Summa Facklitteratur	22771	4973	401	4651	171	198	11	33176
	Genomsnitt	3795	829	67	775	28	33	2	5529
Jämförelser total poäng för de tre bokkategorierna per år fördelat på yrkesgrupp									
1997		13436	798	80	1579	0	3	0	15896
1998		16052	1040	138	1621	90	80	0	19020
1999		18071	1224	41	2710	31	95	0	22172
2000		16129	1302	133	2050	89	2	0	19707
2001		18452	1972	176	2611	115	56	66	23446
2002		16322	1342	18	1976	161	1	39	19859
	Summa	98462	7678	586	12547	486	237	105	120100
	Genomsnitt	16410	1280	98	2091	81			20017

Analysen av denna uppställning visar också stora variationer i poäng mellan de sex olika åren och poäng i de olika kategorierna. Svängningarna mellan de olika åren för samma kategori beror på att utgivningen varierar mellan de olika åren, något annat samband kan inte IRU finna som förklaring. Skönlitteratur visar en stabil ökning från 3 900 till 6 100 poäng medan Läromedel har en serie om 7 800, 7 800, 11 300, 8 900, 11 800 och 9 600. Facklitteratur har lågt första och sista året enligt följande 4 200, 6 700, 6 500, 5 300, 6 500 och 4 100. Sett på totalvärdet är det flest poäng mitt i serien d v s år 1999 med 22 200 poäng och 2001 med 23 400 poäng. Se även tabell 9. Det är svårt att se andra förklaringar till variationerna än att utgivningen varierar mellan åren och att om man vill finna en modell där ersättningen återspeglar kopieringsbeteende så skall flera års utgivning ligga till grund för utdelningen.

Frågan är då om fem år är lämpligast eller om det skall vara en längre period med flera år. Att korta av perioden till t ex tre år skulle leda till irritation eftersom det skulle skapa omedelbara nya gränsdragningsproblem i och med att vissa bokverk då skulle fall ur systemet.

En minskning av antalet år skulle innebära att samma antal kronor fördelades på färre antal böcker, bilder och upphovsmän. Poängvärdet skulle alltså gå upp. Men samtidigt skulle de med stor utgivning visst år endast få kompensation det året och, jämfört med idag, missa ersättning för den utgivningen under ytterligare de år som gäller idag. En missad ansökan skulle innebära att ingen ersättning utgår medan man idag kan lämna in ansökan och få ersättning för kommande år boken är med i systemet. Följande tabell åskådliggör vad färre antal år har för påverkan på poängvärde och antal personer som kommer att omfattas av ersättningen, det är samma ersättning som lagts in som fördelades 2004.

Tabell 20.

4 år 1999-2002

	Poängvärde	
Skönlitteratur	4,93 kr/poäng	686 personer kommer med vid registrering
Läromedel	61,16 kr/poäng	201 personer (29,5 %) räknas ner till 0,00
Facklitteratur	37,46 kr/poäng	

3 år 2000-2002

	Poängvärde	
Skönlitteratur	6,24 kr/poäng	618 personer kommer med vid registrering
Läromedel	83,86 kr/poäng	168 personer (27 %) räknas ner till 0,00
Facklitteratur	52,67 kr/poäng	

2 år 2001-2002

	Poängvärde	
Skönlitteratur	9,27 kr/poäng	503 personer kommer med vid registrering
Läromedel	118,74 kr/poäng	133 personer (26,5 %) räknas ner till 0,00
Facklitteratur	79,11 kr/poäng	

Vi ser att antalet personer minskar med minskningen av antalet år, det medför ett högre poängvärde eftersom den summa som fördelas är samma varje år (oavsett hur många poäng som finns i systemet och hur de räknas fram). IRU har också gjort bedömningen att det inte speglar faktiskt kopieringsbeteende på ett rättvisande sätt utan kommer att leda till att ersättningens utbetalningssätt kommer att distanseras från inkasseringen.

IRU har också gjort jämförelser med endast ett års utgivning. Dessa jämförelser redovisas inte i materialet eftersom vi anser det vara uteslutet att föreslå ett sådant system, det talar för system med engångsersättningar och kan liknas vid utköps och friköpssystem som vi annars arbetar för att komma bort ifrån till system som bygger på att upphovsmannen är med och för en löpande ersättning för det löpande nyttjandet av dennes verk.

Mot ett år talar också bland annat att man kan glömma att söka för det året och då får man inget, söker man för fem år sker en utjämnning. Om man skulle utdela IR för endast ett års utgivning skulle det vara som att få ersättningen i förskott eftersom vi kan anta att kopiering fortsätter under ett flertal år. Ett år innebär att det året betyder mer än vad en längre period gör, det skulle missgynna de med en ständig utgivning och gynna dem med endast mindre utgivning.

En utökning av perioden skall, som angivits ovan, medföra sådana fördelar så att de nackdelar som inledningsvis anförts vägs upp. Nackdelen med en snabb utvärdering visar sig här eftersom vi endast har sex fördelningsår att jämföra med fem, men vi har också tittat på vad färre fördelningsår innebär och vi ser därför tendenser vid fler eller färre år i fördelningssystemet.

Tabell 21.

Jämförelse med flera år

20 000 kr högst	500 kr lägst 6 år	500 kr lägst 5 år, utdelning 2004
	av 774 får 521 ersättning	av 743 får 510 personer får ersättning
Minimibelopp	253 får inget, 69 får 500kr	233 får inget, 67 pers får 500kr
Maximibelopp	86 personer får 20 000kr	84 personer får 20 000kr
Nettobetalar	52 personer	52 personer

Vid en jämförelse av utdelningen 2004 (med nuvarande femårsfördelning) och om samma pengar fördelades över sex års utgivning blir det 31 fler sökande som kommer med vid fördelningen, totalt 774 st. Det är 11 personer fler (521 mot 510) som får ersättning. Men det är också en större del som räknas ner till noll, 253 mot 233 personer. Mindre skillnader sker i poängvärde och utbetalbar ersättning. En person som vid 6 års fördelning har ett första värde på t.ex. 350 kronor och får ut 600 kronor har vid fem års fördelning ett värde av 404 kronor och får 697 kronor. Desto fler utgivningsår som tas med vid en fördelning desto lägre blir varje bilds poängvärde, eftersom det blir fler bilder som skall dela på ersättningen. Det innebär att de som har stor utgivning och har utgivning varje år kommer att öka sin totala poäng i systemet medan de med mindre regelbunden utgivning kommer att få relativt lägre ersättning.

Tabell 22.

Värde av 1 (en) poäng i kronor.

	vid utdelning 2003 (5 år)	vid utdelning 2004 (5 år)	vid fördelning över 6 år
Skönlitteratur	4,58	4,04	3,50
Läromedel	54,15	51,58	44,26
Facklitteratur	30,46	28,60	24,98

Vi ser att poängvärdet varierar mellan de båda faktiska utdelningsåren 2003 och 2004. För Skönlitteratur minskar poängvärdet med knappt 15 %, för Läromedel med knappt 5 % och för Facklitteratur med drygt 5 %. Om man skulle lägga till ytterligare ett år sker en ytterligare minskning av poängvärdet (eftersom det blir samma summa pengar att fördela men fler poäng) och minskningen blir ungefär 15 % i samtliga kategorier. De som har mycket poäng vinner på en sådan utvidgning medan de med lägre poäng tappar ersättning.

IRU har som helhetsintryck att nuvarande femårsregel fungerar bra, syftet bakom denna uttrycks bra i praktiken och det är en lämplig avvägning i administration och det ger en tillräcklig grund för att återspegla huvudsakligt kopieringsbeteende. Vi anser den vara väl balanserad och det finns inga tillräckligt starka skäl till att ändra den nu med tanke att den har påbörjat en inarbetning. En ändring skulle innebära att en ny inarbetsperiod skulle behöva påbörjas medförande omställningsproblem i olika avseende för de som för närvarande är mottagare av ersättningen. Det finns inte heller någon utanförstående som skulle förlora på att regeln är oförändrad eller vinna på att den förändrades.

Frågor som sammanhänger med medel som utdelas d v s finns det skäl att öka/minska utdelat belopp (d v s 65 % av bok som kan ökas upp till och med 100% samt lägga in nya kategorier t ex tidningar och tidskrifter, inverkan på organisationernas ekonomi och möjlighet till utdelning i annan form).

Jämförelse gjordes mellan 25 000 kronor respektive 20 000 kronor med lägsta beloppen 250 kronor respektive 500 kronor. (Se tabell 14 och 15) 250 kronor kan införas som lägsta gräns eftersom det kostar lite i systemet samtidigt som det gynna många och ökar IRs legitimitet. En ökning till 25 000 kronor skulle ”kosta” ca 250 000 kronor som omfördelas inom systemet genom att de som idag har 20 000 kronor får högre ersättning och de som har under 20 000 kronor genomgående får lägre ersättning än vid 20 000 kronor. Därför bör en ökning av gränsen följas med ett ökat IR, en ökning från 65 till 70 % skulle innebära ca 200 000 kronor i mer pengar att fördela.

Om det läggs in mer pengar i systemet påverkas samtliga positivt om övre gränsen om 20 000 kronor bibehålls. På samma sätt påverkar en höjd högsta ersättning de under 20 000 kronor negativt om allt annat är oförändrat. Om man skall öka gränsen bör alltså mer pengar föras in i systemet om man inte är beredd att acceptera omfördelningseffekterna som beror bara på detta.

Frågan om ökning eller förändring av 65 % nivån måste hänskjutas till organisationerna att diskutera. Idag bedöms det inte finnas någon opinion för att öka IR på bekostnad av kollektiv användning av medlen. Det är i slutändan organisationerna som måste göra avvägningen mellan IR och andra ändamål och det är därför inte en fråga för IRU att ta ställning till, men den redogörelse som lämnats ovan är viktigt att hålla i minnet.

IR reglerna och bedömningar efter dessa regler

IRU har funnit att det finns en god överensstämmelse mellan den kodning som ligger till grund hur ersättningen kommer in till IR, d v s de statistiska undersökningarnas definitioner av olika material, och de regler som tillämpats av IR nämnden vid fördelningen av ersättningen. IR utbetalningen återspeglar därför på ett bra sätt inbetalningen av ersättningen och få undantag har gjorts från en uttalad definition (kodning).

Bokrelaterade regler

Upplagan på Läromedel är okänd men man känner till nytryck och tilltryck. Tilltryck skall höja den totala upplagan och vet man inte upplagan skall varje tilltryck räknas som + 3000 exemplar. Man kan ange upplaga som t ex 2:4 vilket tolkas som att boken har givits ut i en andra upplaga och fyra tilltryck har gjorts. Uppräkningen av upplagan enligt regeln fungerar bra.

Skall tilltryck starta ny femårsperiod t ex efter 10 tilltryck. IRU hamnade i att antingen eller, d v s antingen ska alla tilltryck starta ny femårsperiod eller också skall ingen göra det. Annars hamnar vi i diskussion om varför just det året d v s varför är just 2, 3, 4, 5 etc. tilltrycket så värdefullt att just det skall generera en ny 5 års period, och det kan vi inte svara på. Eftersom vi inte kan motivera en gräns måste vi ta med alla tilltryck vilket i sådant fall skulle komma att innebära att totala antalet poäng ökar vilket gynnar de som redan är tunga i systemet, det förändrar inget mot nu. Troligen är det så att tilltryck och 5 års gräns ”sticker i ögonen” första tiden när systemet är nytt men att det så småningom jämnar ut sig och blir accepterat.

Problemet att få fram upplagor från utgivarna medför inte att vi behöver ändra i IR systemet nu, men det är viktigt att följa utvecklingen och försöka påverka läromedelsproducenterna att lämna ut de uppgifter som upphovsmännen önskar.

Konstkataloger medtas om det finns ett ISBN men inte om den har ett ISSN. Om katalogen inte har ett ISBN skall det gå att hävda att det är en bok - inte enklare nummerkatalog eller promotionmaterial. Boken ska finnas att tillgå även efter att utställningen har upphört.

ISSN faller utanför IR eftersom de kodas som periodisk tidskrift i Bonus sammanhang och inte som bok, likaså serierhäften och serietidningar. Även en bok med ISSN, d v s som ser ut som en bok i den mening att den är inbunden med pärmar och många sidor. Men det finns en anledning att det är satt ett ISSN, det är redan en bedömning som gjorts av utomstående. Skulle denna regel ändras blir det ett ökat antal bedömningsfrågor.

Flera läromedel i serie, ett ISBN med flera häften, registreras varje bokhäfte som en bok.

En bok med fyra ISBN. För denna bok kan IR ersättning utgå för alla fyra ISBN, vid ansökan.

Tilldelningen av ISBN är generös och IR nämnden måste därför vara öppna för bedömning av böcker utan ISBN. Det kan vara en tillfällighet att de inte ansökt om ISBN men att de uppfyller kriteriet. Böcker utan ISBN skall tas upp på IR nämnden.

Utbildningsmaterial för musikinstrument, har ett M före numret för att urskilja att det är ett musiktryck = tryckta noter. ISMN finns i Libris och berättigar till IR.

Periodisk utgivning avseende serier som senare publicerats i bokform t ex en årgångsinbunden Mad har med viss tvekan godtagits som en bok av IR nämnden. Det är reproducerades tidskrifter men inbunden och med ISBN.

Böcker som har angivelse om kopieringsförbud tas med i IR.

Böcker som är framställda som kopieringsunderlag tas ej med i IR eftersom de ej ger ersättning enligt avtalet mellan organisationerna och utbildningsanordnaren.

Tabell 23.

Berättigar IR	Berättigar inte IR
Bok (inbunden, kartonnage, pocket) med ISBN	Skrifter med ISSN
Bok (inbunden, kartonnage, pocket) även utan ISBN, men inte med ISSN	Broschyrer, informationstrycksaker
Pysselbok	Årsredovisning utan ISBN
Nothäfte – kan ha ISMN	Tidskrifter, serier och annan periodisk utgivning
Läromedel kan även vara: häfte, pärm	Eget utgivet promotionmaterial
Avhandling	Diabilder
Årsböcker, årsberättelser med ISBN	Spel
Lärohandledningar	Ljudböcker
Konstkatalog med ISBN samt konstkatalog som säljs som bok	CD-ROM
	Kopieringsunderlag, även bok när syftet med utgivningen är att kopieras ur.
	Planscher, vykort, lösa blad

Kategorisering av böcker till kategori sköts i första hand av upphovsmannen själv, i tveksamma fall går IR nämnden in och kontrollerar detta. Då följs den kodning som gjorts vid Bonus statistiska undersökningar.

Bildrelaterade regler

Beräkning av antalet bilder vid en serie utförd i mer fri form t. ex. när en bild är *en* bild eller när det är flera ”scener” med i samma bildsvit görs av upphovsmannen. Vi utgår från upphovsmannens bedömning och i tveksamma fall tas det upp i IR nämnden.

Kalligrafi berättigar inte till IR ersättning då det av kodningsinstruktionerna betraktas som text.

Grafisk formgivning och liknande omfattas inte av IR och det har inte heller varit problematiskt.

Olika ersättning för olika verk, bildstorlek och placering går inte att tillämpa i praktiken. Vi måste, i ett sådant system, ha en blankett för varje bild och varje bild måste registreras för sig. Det skulle bli ett gigantiskt arbete och det skulle ge upphov till många frågor bland uppgiftslämnarna. 50 bilds gränsen kompenserar till viss del för bildstorlek.

IR avser kopiering i skolan för bruk i undervisningen, det skall vi inte glömma.

Bedömningen om bild/skrämbilder berättigar till IR beträffande t ex läromedel till olika datorprogram har skapat vissa problem (utgivaren ej är angiven i FSLs läromedelsförteckning). Det är tveksamt om vissa av bilderna uppnår verkshöjd (och är berättigade till IR av det skälet) men det är samtidigt omöjligt att i praktiken granska verkshöjden på varje bild i varje ansökan. Vid kommande information om IR skall problemet tydliggöras. Vid texten ”Diagram och tabeller omfattas inte av IR, de betraktas som litterära verk och inte som konstverk.” i ”Regler och information för ansökan av IR” kan även infogas ”grafisk formgivning”.

Upphovsmannarelaterade regler

När det är fler än en upphovsman till ett verk gäller den överenskommelse som träffats mellan upphovsmännen, om ingen sådan träffats delas bilderna lika mellan upphovsmännen. Det har fungerat bra.

Svensk upphovsman som medverkar i svenska böcker men som bor utomlands skall fortsättningsvis omfattas av IR och skall ha ersättning men varje sådan ansökan ska tas upp i IR nämnden för att se om policyn behöver ändras. Beträffande bosatt i Sverige, föreslås att det tillägges ”eller svensk medborgare” det skulle få till effekt att fler blev berörda genom att utlandsboende svenska medborgare då inkluderas. IR nämndens praxis är att dessa ej tagits med i IR utom i ett enstaka fall då en person flyttade från Sverige till Norge. Det finns ansökningar som inte registrerats på grund av denna regels utformning idag. Genom regeländringen kommer dessa nu att registreras. Regeln ändras alltså till:
 ”Ett annat kriterium för mottagaren av ersättningen är att denne är stadigvarande bosatt i Sverige eller är svensk medborgare.”

Det skall noteras att ersättning för kopiering av utländska verk förs vidare till utländska organisationer antingen via Bonus Presskopia eller via BUS avtal. Utländska rättighetshavare utestängs alltså inte från ersättning.

Vårt system avser svensk utgivning och i sådana böcker kan i och för sig utländska upphovsmäns verk förekomma men samtidigt är Bonus systemet i världen så att man utbyter information på verkskategorier eller källor för kopiering d v s böcker, dagstidningar, tidskrifter, etc. och inte på upphovsmannakategori i första hand. Det saknas en enhetlig standard för detta som överensstämmer med IR.

Utformningen av information samt informationsinsatser

Vid de bägge ansökningstillfällena har information spridits dels via organisationernas tidskrifter och medlemsutskick och dels via direkta utskick av ansökningshandlingar till samtliga medlemmar (det senare 2003). För att nå utomstående har annonsering skett i Aftonbladet på kultursidan där ett stort antal s.k. spottar har lagts in. Vidare har annons varit inne i Resumé och på CAP & Designs hemsida. Det är svårt att värdera vad annonseringen givit för resultat.

Hur många av de sökande är inte medlemmar i organisationerna, vilka söker inte och varför

Det har redogjorts för frågan under redogörelsen för utdelningen 2003 och 2004. IRU anser att informationen skall fortsätta och metoder att nå icke organiserade såväl som organiserade är viktig. Organisationerna har förstås ett särskilt ansvar att underlätta för sina medlemmar att söka ersättningen.

Nationalitet och bostadsanknytningen

Grundkriterier i reglerna beträffande bosatt i Sverige, föreslås att det tillägges ”eller svensk medborgare” det skulle få till effekt att fler blev berörda genom att utlandsboende svenska medborgare då inkluderas.

Ansökans utformning d v s blankett och registrering av uppgifter

Informationen som medsänds blankett har diskuterats med följande resultat:

Grundkriterier Betr. bosatt i Sverige, föreslås att det tillägges ”eller svensk medborgare” det skulle få till effekt att fler blev berörda genom att utlandsboende svenska medborgare då inkluderas.

Bokrelaterade regler Om kataloger behövs utförligare regler på hemsidorna samt en tydlig hänvisning att ytterligare anvisningar och hjälp finns på hemsidan. Texten under Facklitteratur i parentesen läggs till ”, konstkataloger – se hemsidan.”.

IR-nämnden förkortningarna bör skrivas ut.

Kontroll genom Libris Ordet ”nämnt” byts till ”namngiven”. Meningen ”Att boken finns i Libris är inget krav för IR.” läggs till.

En ny rubrik Hemsidor läggs till med hänvisning till hemsidorna.

Blanketten är bra som den är.

Möjligheten till att göra ansökan digitalt över webben har framförts som en önskvärd utveckling.

Administration och kostnader, särskilt kostnadsavdragets storlek och kostnadsutveckling framöver.

Redogör för kostnaderna 2002 – 2004 + IR utvärderingens kostnader. Samt om 10 % kostnadsavdrag räcker. Kostnaderna utdelning 2002/03, 2003/04 samt för utvärderingen.

Intäkter	2002/2003	2003/2004
Bonus, BUS	1 211 769	1 379 951
Bonus, FST	2 170 133	2 207 148
Summa = Utdelningsbara IR medel	3 381 902	3 587 099
BUS möjliga kostnadsavdrag 10 %	- 338 190	- 358 710

Kostnader	2002/2003	2003/2004
Extra personal	62 420	31 522
Fast anställd med lönebikostnader	130 663	66 477
Direkta IR kostnader	95 011	56 982
IR Nämnd, arvoden, resor, sammanträden	36 750	41 228
Datorprogram utveckling, 196 500 fördelat på 3 år	65 500	65 500
Summa direkta produktionskostnader	390 344	261 709
IR andel av gemensamma kostnader		
Lokal, material, telefon, kopiering, etc.	79 816	23 558
Summa IR kostnader	470 160	285 267
Administrationsavdrag	338 190	358 710
Summa att finansiera	- 131 970	+ 73 433

Av sammanställningen ser vi att driften av IR skall täckas via ett kostnadsavdrag om högst 10 % vilket görs av varje mottagare andel vid utbetalningstillfället. Första året 2002/2003 blev kostnaderna drygt 470 000 kronor medan kostnadsavdraget understeg det beloppet med nästan 132 000 kronor (IR är skyldig BUS detta belopp). Första året är dyrare eftersom det då kommer en större mängd ansökningar, frågor, information tas fram första gången, datasystemet utvecklas vilket kostar mantimmar av anställd personal som skall vara med i upphandling, testkörning och korrigeringar etc. År två, 2003/2004, är verksamheten i gång och drivs effektivare i alla avseenden och de verkliga innovativa delarna är avklarade. Kostnaderna har också minskat med 185 000 kronor eller med mer än en tredjedel. Kostnadsavdraget täcker driftskostnaden och ger ett ”överskott” för att betala av del av skulden för år 1.

Utvärderingsarbetet har dock kostat ca 65 000 kronor i direkta kostnader, tillkommer något ytterligare i arbetskostnader och overhead vilket dock kommer att redovisas som en del av kostnaden för IR 2004/2005. IRU kan komma att innebära att IR för de tre åren som helhet överskrider gränsen om 10 % kostnadsavdrag. Men det blir i sådant fall marginellt.

Som IRU kan bedöma det idag verkar 10 % som tak vara en lämplig nivå eftersom det också kan ge utrymme till förbättringar av datasystem och andra investeringar som är motiverade.

Frågan om Overheadkostnaderna och principerna för denna bör diskuteras mellan organisationerna. Denna har sjunkit från nästan 80 000 år 1 till 25 000 år 2 beroende på att BUS beräknat denna med basen i den totala lönekostnaden för IR i förhållande till BUS totala lönekostnad. Det kan möjligen finnas mer rättvisande sätt att beräkna denna i framtiden. Skulle IR ha en helt egen loka med egna maskiner och utrustning så ligger båda kostnaderna lågt och skall så göra men det kan vara önskvärt för alla parter med en bättre realism i denna del.

Hantering av för sent inkomna ansökningar.

IR nämndens praxis har varit att ansökningstiden skall respekteras och för sent inkomna ansökningar läggs för registrering nästa period. I mån av tid meddelas den sökande. IR nämnden har endast accepterar för sent inkomna ansökningar om man har mycket goda skäl (sjukdom med läkarintyg).

Senaste utgivningen för ansökningsåret gäller utgivningar året innan och finns uppgifter att tillgå bör det funnits tid att inhämta uppgifterna innan sista ansökningsdatum i november.

Hantering av ofullständiga eller felaktiga blanketter.

Uppgifter om sökande som inte varit kompletta har BUS försökt komplettera om informationen varit möjlig att finna. En ej undertecknad ansökan har återsänts för undertecknande.

Uppgift om verk som inte varit helt korrekt har hanterats på följande sätt: Första året skapades en fellista i datorprogrammet där ofullständiga uppgifter noterades. En bedömning om det varit möjligt att hinna korrigera alla felaktiga (som är möjliga) eller inte gjordes. Om BUS inte hunnit korrigera hade dessa ansökningar lagts åt sidan och inte registrerats. Andra året kontaktades den sökande med det samma och fel eller saknade uppgifter kompletterades om det var möjligt att finna eller göra en bedömning. Men det är tidskrävande och risk för att administrativa kostnader ökar.

Ansökningar som inte varit möjliga att registrera utan kontakt med den sökande eller annan kontroll skall kompletteras av den sökande, eventuellt kommer ofullständiga uppgifter att kunna sändas ut till sökande för komplettering till kommande år.

Det har diskuterats kring att om ansökan inkommit d v s blankett med uppgifter om sökande, ska man kunna komplettera med saknade uppgifter vid ett senare tillfälle. Men det kan vara svårt att göra det i praktiken och det blir lätt två ansökningsdatum. Det rimliga tycks vara att ansvarig tjänsteman får bedöma felaktighetens/ofullständighetens art och grad av arbete för att komplettera och göra en avvägning mot rimlig tid för att färdigställa registrering.

Kontroll av lämnade uppgifter, omfattning och inriktning

Hittills har IR nämnden bara kontrollerat ansökan om man misstänkt att det funnits felaktigheter. IR nämnden har kunnat kontrollera listor efter utbetalning genom en rapport som tagits fram över personnummer, namn, antal poäng och utbetalt belopp. Det blir en fråga för IR N att hantera i framtiden genom att kontrollera listor på mottagare mot vad man anser vara rimligt med hänsyn till personlig kunskap om de sökandes verksamhet.

De problem som ständigt återkommer vid registreringsarbetet är otydlig, bristfällig eller felaktig information. Vid en test visade det sig att 16 av 49 ansökningar med blanketten om bok uppgifter innehöll något fel, vilket är ca 33 %. För att hålla nere administrationskostnader är det viktigt att vi i informationsmaterialet tydliggör vikten av en noggrant ifylld ansökan.

Datorprogrammets funktionalitet d v s gör det vad det ska och kan man bygga ut funktionalitet i något avseende och databasens kvalitet d v s är uppgifterna som ligger i databasen korrekta.

Datorprogrammet utför vad det skall men det finns några s.k. buggar i programmet som måste åtgärdas exempelvis finns ett räknefel i den rapport som skall redovisa registrerade verk för upphovsmannen/rättighetshavaren vilket halverar eller fördubblar upplagan. Vid varje årsskifte ska systemet känna av att det är en ny fördelningsperiod – denna funktionalitet är felaktigt programmerad (hård-kodad).

För att möjliggöra statistisk uppföljning och ta fram historik måste datasystemet byggas ut i dessa avseenden.

Uppgifterna som är inlagda i databasen avseende bokverk, bilder och upphovsmän är så vitt vi kan bedöma korrekta. Rättelser skall också ske av upphovsmannen när denna får s.k. verksamhetsrapporter.

IR-nämndens sammansättning och funktion särskilt om SJF och SFF skall vara med i IR samt IR nämndens befogenhet i förhållande till organisationerna

I utvärderingen har inget framkommit som föranleder att IRU kommer med förslag på området. Sammansättningen speglar på ett relevant sätt förhållandena mellan organisationerna på området samt ger den input till IR arbetet som behövs. Vi ser heller inget skäl att komma med några förslag till förändringar i IR nämndens funktion. Slutsatsen är att det fungera bra som det är.

Om fotografi skall inlemmas i IR så bör förstås företrädarna för fotografierna ges representation i IR nämnden på ett för dem relevant sätt. Men det är i första hand en fråga för organisationerna att diskutera.

Skall IR utvecklas till att omfatta även fotografi och vad skulle en sådan utvidgning medföra, särskilt hur vi ska förhålla oss till vad statistiken definierar och vad upphovsmannen själv definierar.

Det förs för närvarande en diskussion inom Svenska Fotografernas Förbund om att ansluta fotografi till IR systemet. IRU ser en sådan utveckling som naturlig, möjlig och önskvärd.

IR nämnden måste redan nu ta hänsyn till att en del konstnärer använder fotografisk teknik och att detta skall jämföras med andra konstnärliga verk, förståelse och öppenhet måste finnas i detta men ersättning skall inte utgå för det som är att betrakta som renodlad fotografi.

Hearing med sökande 7 juni 2004.

Utredningen genomförde en förberedande Hearing den 7 juni med syfte att samla upp frågeställningar kring IR och synpunkter på utvärderingsarbetet. Ca 750 personer inbjöds och förutom IR nämnd och personal deltog 6 personer.

En genomgång av grunderna för IR gjordes av Anders Suneson. Frågor som behandlades var: Diskussion kring informationen. Hur välkänt är IR? Hur ska vi nå bildupphovsmän? Vilka är med i IR systemet och inte? Är det ett val man själv gjort att inte söka, påverkar ersättningsbeloppen, nedre/övre gräns eller finns det andra orsaker? Ansökningsblanketten, LIBRIS som exempel på var den sökande kan finna information, problemet att få uppgifter om upplaga och läromedelsförlagens ovilja att lämna ut uppgifter till bildupphovsmän. Diskuterades kring nivån 20 000 kronor och om den skall höjas. Reglerna i stort föredrogs.

Önskemål framfördes att IR skulle fånga informationen mer automatiskt såsom biblioteksersättningen dvs utan att upphovsmannen behöver rapportera. Man bör i Konstnären ge information om IR mer konkret gällande vilka böcker det gäller t ex även kataloger.

Länkar bör läggas upp (där det finns skäl) till KB Libris sida. På IR hemsidan bör man ha klickbar information som är anpassad till ”konstnär”, ”illustratör”, ”konsthantverkare” etc. med konkreta exempel på hur man fyller i ansökan etc. Kopplingen mellan BUSAS och IR systemet för automatisk informationsöverföring bör göras. Många tror att de får betalt för verklig kopiering (jämför med biblioteksersättningen) och det bör klargöras att så inte är fallet.

Tilltryck går inte att få rapporter om men egentligen borde alla böcker som är utgivna under femårsperioden vara med i fördelningen. I utvärderingen bör denna fråga behandlas utförligt dvs att nytryck och tilltryck utan ISBN inom femårsgränsen inte kommer med och skälen till det.

FST bör fortsätta diskussionen om upplagor med läromedelsproducenterna genom att även inkludera att rätten till information även omfattar nytryck och tilltryck.

Om nuvarande femårsgräns förlängs till t ex 10 år kommer det att leda till ett ökat antal poäng som huvudsakligen tillfaller gruppen ofta reproducerade vilket relativt tränger undan sällan reproducerade. Problemet med femårsgränsen ligger på individnivå där någon kan ha enstaka utgivningar som inte medför poäng och som kanske dessutom har nytryck inom femårsperioden men med ISBN utanför denna gräns.

Det som framkom vid hearingen har varit till nytta i IRUs arbete och det har förts in i utvärderingsarbetet.

Stockholm 2004 12 08

IRU

BILAGA 1.

Test poäng d v s alla bilder har 1 poäng och upplagan har ingen betydelse.

Poäng/kr	Illustrat	Konstnär	Konsth	Ill/Kon	Ill/kh	Kon/kh	Ill/Kon/Kh
1 p 100 kr	2 732	231	22	433	30	12	1
1-1,4 p 100 kr	2 744	222	21	436	29	11	1
1 p 500 kr	2 732	217	21	432	30	12	1
1-1,4 o 500 kr	2 740	208	21	438	29	11	1

Ill = Illustratör

Kon = Konstnär

Kh = Konsthantverkare

Test 40 000 kr jämfört med gällande regler.

i 1 000-tal kronor

Högst/Lägst	Illustrat	Konstnär	Konsth	Ill/Kon	Ill/kh	Kon/kh	Ill/Kon/Kh
40000/500 kr	2 918	161	14	341	19	7	1
40000/100 kr	2 917	175	14	339	19	8	1
20000/500 kr	2 745	207	20	435	29	11	1
20000/100 kr	2 744	222	21	436	29	11	1

Test 30 000 kr jämfört med gällande regler.

i 1 000-tal kronor

Högst/Lägst	Illustrat	Konstnär	Konsth	Ill/Kon	Ill/kh	Kon/kh	Ill/Kon/Kh
30000/500 kr	2877	169	15	367	21	8	1
30000/100 kr	2875	148	12	316	17	6	1
20000/500 kr	2 745	207	20	435	29	11	1
20000/100 kr	2 744	222	21	436	29	11	1

Test 100 000 kr jämfört med gällande regler.

i 1 000-tal kronor

Högst/Lägst	Illustrat	Konstnär	Konsth	Ill/Kon	Ill/kh	Kon/kh	Ill/Kon/Kh
100000/500 kr	2 967	144	12	319	17	6	1
100000/100 kr	2 965	157	13	317	17	7	1
20000/500 kr	2 745	207	20	435	29	11	1
20000/100 kr	2 744	222	21	436	29	11	1

5 000 bilder jämfört med 50 bilder i 1 000 tals kronor 20 000 kr högsta belopp

Bilder/kr	Illustrat	Konstnär	Konsth	Ill/Kon	Ill/kh	Kon/kh	Ill/Kon/Kh
5000/500 kr	2697	219	22	447	30	23	1
5000/100 kr	2745	237	24	448	30	22	1
50/500 kr	2745	207	20	435	29	11	1
50/100 kr	2744	222	21	436	26	11	1

BILAGA 2.

Reservation

IRU, utredningen av systemet för individuell reprografiersättning, behandlar fördelningsfrågor.

Uppgiften är att allsidigt utvärdera utdelningen av IR.

Många faktorer kan belysas och har betydelse för utfallet.

Vad som till slut spelar roll är hur pengarna fördelas på de enskilda mottagarna.

Jag reserverar mig mot utredningens slutrapport då den vad gäller det ekonomiska utfallet för yrkeskategorierna saknar den belysning som varit önskvärd.

Skälen till min reservation är följande:

Av rapporten framgår 2003 och 2004 års utdelning fördelad på genus- och ålderskategorier (sid 4-6). Tabellerna visar fördelningen i olika ersättningsintervaller vilket underlättar förståelsen av utdelningen.

Jag har förslagit att utredningen också skapar tabeller som redovisar utdelningen till de olika yrkeskategorierna fördelad i ersättningsintervaller. Detta förslag har ej ansetts genomförbart.

Under utredningens gång har vi som deltagit kunnat ta del av tabeller som på annat sätt redovisat utfallet för olika grupper efter olika fördelningsmodeller, sk ”körningar”(s. 11-14 i slutrapporten). Dessa redovisningar har byggts på data som varit tillgängliga under utredningens och har gett värdefull information om beräknad utdelning för olika kategorier av mottagare. Nu saknas denna information. En sådan redovisning är åtminstone motiverad för den fördelningsmodell som utredningen gemensamt förordar (s. 13).

Rapporten överlämnas nu till respektive organisationer som underlag för beslut om fortsatt utveckling av IR. En tydligare redogörelse för det ekonomiska utfallet för de olika yrkeskategorierna skulle, enligt min mening, ha bidragit till en mer allsidig belysning av fördelningsystemet. Det skulle underlätta för organisationerna att bedöma hur den föreslagna fördelningen utfaller för de medlemmar de representerar.

Version 17 av IR-utredningens text nådde mig med post 04.12.03. Min reservation lämnas därför

Idag.

04.12.06

Margareta Klingberg